

Abilova Shahribonu

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti talabasi

E-mail: sanjarxolmamatova98@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotning maqsadi asarda sadoqat, e’tiqod, ona mehri, vatanparvarlik va milliy qadriyatlar masalasining obrazlar tizimi orqali qanday ochib berilganini aniqlashdan iborat. Maqolada tarixiy-adabiy, germeneytik, matn tahlili, lingvopoetik va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi. Tahlil obyekti sifatida Said Ahmadning “Qorako‘z Majnun” hikoyasi, uning markaziy obrazlari — Saodat aya, Bo‘rixon, Qumri va Qorako‘z talqin qilindi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, hikoyada it obrazi oddiy hayvon tasviri doirasidan chiqib, vafodorlik, ruhiy poklik va sadoqat ramziga aylangan. Bo‘rixon obrazi esa ildizdan uzilish, mehr va e’tiqod inqirozining badiiy ifodasi sifatida namoyon bo‘ladi. Xulosa sifatida aytish mumkinki, “Qorako‘z Majnun” hikoyasi o‘zbek nasrida ma’naviy tanazzul va insoniylik mezonlarini chuqur aks ettirgan ta’sirchan asarlardan biridir.

Kalit so‘zlar: *Said Ahmad, Qorako‘z Majnun, sadoqat, e’tiqod, ona obrazi, milliy qadriyat, hikoya, badiiy tahlil.*

KIRISH

XX asr o‘zbek nasrida inson ruhiyatini milliy qadriyatlar bilan bog‘lab tasvirlash, oddiy hayotiy voqealar orqali katta ma’naviy muammolarni ochish an’anasi kuchli shakllangan. Bu an’anada Said Ahmad ijodi alohida o‘rin tutadi. Said Ahmad o‘zbek adabiyotida hikoyanavis va dramaturg sifatida tanilgan, O‘zbekiston xalq yozuvchisi hamda O‘zbekiston Qahramoni unvonlariga sazovor bo‘lgan adibdir [3]. Adibning hikoyalari ko‘pincha ixcham syujet, keskin dramatik holat, xalqona til va nozik psixologik kuzatuvlar asosida quriladi. U insonning ichki olamini, uning vijdoni, mehr-muhabbati, imon-e’tiqodi va hayot oldidagi mas’uliyatini ko‘rsatishda mayda tafsilotlardan ham katta badiiy umumlashma chiqarishga erishadi. “Qorako‘z Majnun” hikoyasi ana shunday asarlar sirasiga kiradi.

Mazkur hikoyaning dolzarbligi, avvalo, unda ko‘tarilgan muammolarning bugungi kun uchun ham ahamiyatini yo‘qotmaganidadir. Asarda ota-ona mehrini qadrlash, farzandlik burchi, ona yurtga sadoqat, e’tiqod va vijdon masalalari markaziy o‘ringa qo‘yiladi. Bunday masalalar faqat ma’lum bir davr yoki muhitga xos emas; ular har

qanday jamiyatda insoniylikning asosiy mezonlari sifatida yashaydi. Bugungi globallashuv jarayonida milliy o'zlik, oila qadri, til, din, urf-odat va insoniy munosabatlar masalasi yanada muhimlashmoqda. "Qorako'z Majnun" hikoyasi aynan shu jihatdan zamonaviy o'quvchi uchun ham tarbiyaviy va estetik qimmatga ega.

Said Ahmad hikoyada Saodat aya, Bo'rixon, Qumri va Qorako'z obrazlari orqali bir oilaning ichki fojiasini yoritadi. Tashqi jihatdan voqea sodda ko'rinadi: ona uzoq yillar davomida o'g'lini kutadi, farzand qaytadi, biroq uning qaytishi onaning orzusidagi baxtni emas, ruhiy iztirobni keltirib chiqaradi. Aslida esa asar ma'nosi bundan ancha chuqur. Hikoyada insonning tug'ilgan joyidan, onasidan, e'tiqodidan va milliy ildizlaridan uzilishi qanday ma'naviy bo'shliq tug'dirishi ko'rsatiladi. Shu sababli ham asar nomidagi Qorako'z faqat it nomi emas, balki sadoqatning ramziy timsoli sifatida talqin etiladi.

Tadqiqotning maqsadi Said Ahmadning "Qorako'z Majnun" hikoyasida sadoqat, e'tiqod va milliy qadriyatlar qanday badiiy vositalar orqali ifodalanganini aniqlashdir. Ushbu maqsaddan kelib chiqib quyidagi vazifalar belgilandi: hikoyaning obrazlar tizimini tahlil qilish; Saodat aya va Bo'rixon obrazlari o'rtasidagi ruhiy ziddiyatni ochib berish; Qorako'z timsolining ramziy ma'nosini aniqlash; asardagi badiiy detallar, portret, dialog va ichki kechinmalar vazifasini ko'rsatish; hikoyaning o'zbek adabiyotidagi ma'naviy-estetik ahamiyatini baholash.

Adabiyotshunoslik nuqtayi nazaridan badiiy obraz faqat xarakter yaratish vositasi emas, balki muallifning hayotga munosabati, estetik ideali va axloqiy qarashlarini ifodalovchi asosiy birlikdir. "Qorako'z Majnun"da obrazlar ziddiyati orqali insoniylik mezonini sinovdan o'tkaziladi. Asarda hayvon obrazi insoniy sadoqatning eng pok shaklini ifodalasa, inson obrazi ba'zan ma'naviy inqirozga uchrashi mumkinligi ko'rsatiladi. Bu usul yozuvchining badiiy mahoratini, ya'ni oddiy voqea orqali kuchli falsafiy xulosa chiqarish qobiliyatini namoyon etadi.

METODLAR

Maqolada bir nechta ilmiy-tahliliy metodlardan foydalanildi. Birinchi navbatda, matn tahlili usuli asosida hikoyaning syujeti, kompozitsiyasi, obrazlar tizimi va badiiy detallari o'rganildi. Bu usul hikoyaning ichki tuzilishini, muallif tanlagan tasvir vositalari qanday ma'no yuklashini aniqlash imkonini beradi. Masalan, Saodat ayaning duolari, sandiq kaliti, hovli muhiti, Qorako'zning harakati kabi detallar hikoyada tasodifiy emas, balki ma'no hosil qiluvchi belgilar sifatida xizmat qiladi.

Ikkinchi metod sifatida tarixiy-adabiy yondashuv qo'llandi. Said Ahmad ijodi XX asr o'zbek nasrining muhim bosqichi bilan bog'liq bo'lib, adibning ko'plab asarlarida xalq

hayoti, urf-odat, kulgi va iztirob, inson ruhiyatining murakkab tomonlari tasvirlangan. “Qorako‘z Majnun” esa mustaqillik davri ma’naviy muhitida alohida o‘qiladigan asarlardan biri sifatida e’tiqod, milliylik va oila qadri mavzularini keskinroq badiiy ohangda ilgari suradi. Shu bois asar faqat individual fojia emas, balki jamiyatning ma’naviy xotirasiga murojaat sifatida ham talqin qilindi.

Uchinchi metod — germeneytik tahlil usulidir. Bu yondashuv orqali hikoyadagi ramziy qatlamlar, epigrafning mazmuniy vazifasi, Qorako‘z obrazining oddiy hayvon darajasidan badiiy timsol darajasiga ko‘tarilishi sharhlendi. Shuningdek, qiyosiy tahlil usuli yordamida Bo‘rixon va Qorako‘z obrazlari qarama-qarshi ma’naviy mezonlar sifatida solishtirildi. Lingvopoetik tahlil esa Said Ahmadning xalqona ifoda, qisqa dialog, psixologik tasvir va emotsional ohang yaratishdagi mahoratini ko‘rsatishga xizmat qildi.

Tadqiqot obyekti — Said Ahmadning “Qorako‘z Majnun” hikoyasi; asosiy matn sifatida elektron kutubxonada berilgan hikoya varianti tayanch manba sifatida olindi [1]. Tadqiqot predmeti esa mazkur hikoyada sadoqat, e’tiqod, ona mehrining badiiy talqini va milliy qadriyatlar ifodasidir. Maqolada asar mazmuni qayta hikoya qilinmaydi, balki undagi asosiy obrazlar va badiiy vositalarning ma’naviy-estetik funksiyasi tahlil qilinadi. Bu yondashuv ilmiy maqola talabiga mos ravishda voqelikni tavsiflashdan ko‘ra, uning badiiy mohiyatini ochishga qaratildi.

NATIJALAR

Tahlil natijasida hikoyaning asosiy badiiy kuchi obrazlar qarama-qarshiligiga qurilgani aniqlandi. Saodat aya obrazi o‘zbek onasining sabr-toqatli, mehribon, e’tiqodli va farzandi uchun doimo duo qiluvchi siymosi sifatida gavdalanadi. Uning hayotidagi eng katta armon — o‘g‘li Bo‘rixonning uzoqlashib ketgani va undan xabar yo‘qligidir. Biroq Saodat aya farzandidan umidini uzmaydi; uning onalik mehri qat’iy hukm emas, kechirishga tayyor mehr sifatida namoyon bo‘ladi. Shu jihat hikoyada ona obrazini yuksak axloqiy mezon darajasiga ko‘taradi.

Bo‘rixon obrazi asarda tashqi qaytish va ichki begonalashuv ziddiyatini ifodalaydi. U jismonan ona uyiga qaytadi, ammo ruhiy-ma’naviy jihatdan bu makondan uzoqlashgan bo‘ladi. Uning ona mehriga munosabati, o‘z ildiziga sovuqqon qarashi, milliy va e’tiqodiy qadriyatlardan uzoqlashgani asarning asosiy dramatik tugunini tashkil qiladi. Bo‘rixonning fojiasi shundaki, u o‘zini yangi muhitga moslashgan deb o‘ylaydi, biroq bu moslashuv uning qalbida bo‘shliq paydo qilgan. Yozuvchi bu obraz orqali inson o‘z ildizidan ayrilganda, tashqi hayotiy muvaffaqiyat ham uning ma’naviy to‘kisligini ta’minlay olmasligini ko‘rsatadi.

Qorako'z obrazi hikoyaning eng ta'sirchan timsollaridan biridir. U hayvon bo'lsa-da, asarda sadoqat, sezgirlik va mehr ramziga aylanadi. Qorako'z Saodat ayaning dardini sezadi, uning iztirobiga sherik bo'ladi, xavf va musibatni odamdan oldin ilg'aydi. Bu holat yozuvchining badiiy kontrast usulidan mohirona foydalanganini ko'rsatadi: inson bo'lishi kerak bo'lgan mehr va vafodorlik ayrim insonlarda yo'qolgan bir paytda, u hayvon timsolida namoyon bo'ladi. Shu sababli hikoya o'quvchiga kuchli savol qo'yadi: insoniylik faqat odam qiyofasida yashaydimi yoki u vijdon, mehr va sadoqat bilan belgilanadimi?

Hikoyada Qumri obrazi ham e'tiborga loyiq. U Saodat ayaning yonida qolgan, ammo o'z hayotiy baxtini to'la topolmagan qiz sifatida tasvirlanadi. Qumri obrazida o'zbek oilasidagi ayol taqdirining sokin, iztirobli tomoni aks etadi. Uning hayoti onasining dardi bilan bog'lanib ketgan. Bu obraz Saodat ayaning yolg'izligini yanada kuchaytiradi, oilaviy fojiasining faqat ona va o'g'il munosabatidan iborat emasligini, balki bir xonadonning butun ruhiy muhitiga ta'sir qilganini ko'rsatadi.

Asarda e'tiqod motivi muhim o'rin tutadi. Hikoya boshida keltirilgan diniy ishoralar asar mazmunini oldindan yo'naltirib beradi. Ular o'quvchini voqeani faqat oilaviy drama sifatida emas, balki iymon, vijdon va ma'naviy tanlov muammosi sifatida o'qishga chorlaydi. Saodat ayaning duolari, Qur'on tilovati, farzandiga insof tilashi uning ruhiy dunyosini ochadi. Bu tasvirlar orqali yozuvchi e'tiqodni tashqi marosim emas, balki insonning ichki suyanchi, axloqiy tayanchi sifatida ko'rsatadi.

Badiiy vositalar tahlili shuni ko'rsatadiki, Said Ahmad hikoyada ortiqcha izoh va balandparvoz ta'riflardan qochadi. U dramatik ta'sirni ko'proq detal, harakat, sukut va qisqa tasvirlar orqali yaratadi. Saodat ayaning ruhiy holati bevosita izohlanishdan ko'ra, uning ibodati, kutishi, xavotiri va Qorako'z bilan bog'liq sahnalar orqali ochiladi. Bu usul o'quvchini tayyor xulosaga emas, mustaqil his qilish va anglashga olib keladi.

Kompozitsion jihatdan hikoya kutish, uchrashuv va ruhiy sinish bosqichlari asosida rivojlanadi. Dastlab Saodat ayaning umidi va duolari beriladi; keyin Bo'rixonning qaytishi bilan kutilgan quvonch o'rniga iztirob yuzaga chiqadi; yakunda esa Qorako'zning sadoqati Saodat ayaning ichki fojiasini yanada ta'sirli qiladi. Bunday kompozitsion qurilish hikoyaga dramatik kuch beradi. Voqealar ko'p emas, lekin har bir sahna qahramonlarning ma'naviy qiyofasini ochishga xizmat qiladi. Ayniqsa, kutilgan farzandning qaytishi baxt emas, ruhiy zarba keltirishi asarning fojiaiy ohangini kuchaytiradi.

Til va uslub tahlili ham muhim natijani ko'rsatadi: Said Ahmad xalqona nutq, ichki monologga yaqin tasvir, qisqa dialog va emotsional detallarni uyg'unlashtiradi. Hikoyada hayotiy so'zlashuv ohangi bilan ramziy-falsafiy mazmun bir-biriga zid kelmaydi, aksincha, bir-birini to'ldiradi. Shuning uchun asar o'quvchiga murakkab nazariy mulohaza sifatida emas, hayotning o'zidan olingan achchiq haqiqat sifatida ta'sir qiladi. Bu xususiyat adib hikoyachiligining asosiy fazilatlaridan biridir.

Hikoyaning natijaviy g'oyasi shundan iboratki, sadoqat insonni inson qiluvchi asosiy fazilatdir. Agar inson mehr, vatan, ona va e'tiqod oldidagi burchini unutsa, u tashqi qiyofasi bilan odam bo'lsa-da, ma'naviy jihatdan qashshoqlashadi. Qorako'zning vafodorligi esa ana shu ma'naviy qashshoqlikka qarshi qo'yilgan badiiy mezondir.

MUHOKAMA

“Qorako'z Majnun” hikoyasi Said Ahmad ijodining ma'naviy-falsafiy qatlamini yaqqol ko'rsatadi. Adib ko'proq hajv, yumor va xalqona hikoya uslubi bilan tanilgan bo'lsa-da, mazkur asarda u o'quvchini chuqur iztirob, ruhiy larza va axloqiy savollar qarshisida qoldiradi. Hikoyaning kuchi shundaki, unda fojia baland ovoz bilan emas, sokin va tabiiy tarzda yuz beradi. O'quvchi Saodat ayaning ko'z yoshi, kutishi, umidi va alamini bevosita his qiladi. Bu hissiy ta'sir yozuvchining psixologik tasvir mahorati bilan bog'liq.

Asardagi eng muhim masalalardan biri — ona va farzand munosabatidir. O'zbek adabiyotida ona obrazi ko'pincha mehr, sabr, fidoyilik va duo timsoli sifatida talqin qilinadi. Saodat aya ham ana shu an'anani davom ettiradi, biroq u shunchaki ideal ona emas. Uning iztirobi aniq hayotiy sabablarga ega. U farzandini sog'ingan, uni kechirishga tayyor, ammo farzandining ma'naviy begonalashuvi uning qalbini sindiradi. Demak, hikoyada ona mehri biryoqlama hissiyot emas, balki milliy va axloqiy qadriyatlar bilan bog'langan murakkab ruhiy hodisa sifatida namoyon bo'ladi.

Bo'rixon obrazi orqali muallif ildizsizlik muammosini ko'taradi. Bu obrazni faqat “yomon farzand” sifatida baholash hikoya mohiyatini toraytirib qo'yadi. Bo'rixon — muhit, vaqt, tanlov va beparvolik ta'sirida o'zligini yo'qotgan shaxs. Uning fojiasi o'zgarishning o'zida emas, balki bu o'zgarishning ma'naviy asosdan uzilganidadir. Inson boshqa joyda yashashi, boshqa madaniyat bilan tanishishi mumkin, lekin u ona mehrini, milliy xotirani, vijdon va e'tiqod tayanchini unutmasligi kerak. Said Ahmad aynan shu nozik chegarani badiiy jihatdan ko'rsatadi.

Qorako'z obrazining ramziy ma'nosi hikoya nomida ham aks etadi. Asar Bo'rixon yoki Saodat aya nomi bilan emas, aynan Qorako'z nomi bilan atalgan. Bu tanlov bejiz emas. Yozuvchi o'quvchi diqqatini sadoqat timsoliga qaratadi. Qorako'z “gapirmaydi”, lekin

uning harakati, sezgisi va vafosi ko'p gapiradigan ayrim insonlardan kuchliroq ta'sir ko'rsatadi. Shu tarzda asarda so'z va amal ziddiyati yuzaga keladi: inson o'zini oqlashi, bahona topishi mumkin, ammo sadoqat amalda bilinadi. Qorako'zning qadrlil bo'lishi ham aynan shunda.

Asar nomidagi "majnun" so'zi ham alohida semantik yuk tashiydi. Mumtoz adabiyotda Majnun obrazi ishq, sadoqat va fidoyilik bilan bog'liq ramz sifatida tanilgan. Said Ahmad bu so'zni it nomi bilan bog'lash orqali kutilmagan badiiy yechim yaratadi. Natijada "Majnun" tushunchasi insoniy muhabbat doirasidan kengayib, vafodorlikning har qanday shakliga daxldor ma'no kasb etadi. Qorako'zning "majnun"ligi ongli nutq bilan emas, sadoqatli amal bilan namoyon bo'ladi. Bu esa hikoyaning axloqiy ta'sirini yanada kuchaytiradi.

Shuningdek, hikoyada makon tasviri ham muhim vazifaga ega. Saodat ayaning uyi oddiy xonadon bo'lsa-da, u ona mehrining, xotiraning va milliy ruhning markazi sifatida ko'rinadi. Bo'rixon shu uyga kiradi, ammo uning ruhi bu makonga moslashmaydi. Demak, uy faqat yashash joyi emas, balki oila xotirasi va ma'naviy mansublik ramzidir. Bo'rixonning uyga begona ko'rinishi uning o'z tarixiga ham begonalashganini bildiradi.

Hikoyada diniy motivlarning mavjudligi asarning badiiy strukturasiga chuqur ma'no beradi. Diniy ishoralar faqat bezak yoki tashqi ma'lumot emas. Ular asardagi axloqiy mezonni belgilaydi. Saodat aya uchun e'tiqod — hayotga chidash manbai, armon va umid o'rtasidagi ruhiy tayanchdir. Bo'rixon esa ana shu tayanchdan uzoqlashgan. Bu ziddiyat diniy qarashlarning oddiy bayoni emas, balki insonning ichki butunligi masalasiga bog'langan. Yozuvchi e'tiqodni zo'rlab singdiriladigan tushuncha sifatida emas, balki insonni mehr, vijdon va mas'uliyatga bog'lab turadigan ma'naviy asos sifatida talqin qiladi.

Adabiyotshunos olimlar badiiy asar tahlilida detalning muhimligini alohida ta'kidlaydilar. "Qorako'z Majnun"da ham har bir detal muayyan vazifani bajaradi. Sandiq, kalit, hovli, joynamoz, itning harakati, kampirning holati — bularning barchasi obrazlarning ichki dunyosini ochuvchi vositalardir. Ayniqsa, joynamoz va duo motivi Saodat ayaning ruhiy olamini, Qorako'zning bezovtaligi esa yaqinlashayotgan dramatik vaziyatni bildiradi. Bu usul hikoyaga kinoya, ramz va psixologik kuch bag'ishlaydi.

Asarning o'zbek adabiyoti rivojidagi ahamiyati shundaki, u kichik hajmli hikoya imkoniyatlarini kengaytiradi. Said Ahmad bir necha obraz va ixcham syujet orqali yirik ijtimoiy-ma'naviy muammolarni yoritadi. Hikoya o'quvchini "kim haq?" degan oddiy

savoldan ko'ra "insoniylik nimada?" degan murakkab savolga olib boradi. Bunday savol esa adabiyotning eng muhim vazifalaridan biri — insonni o'ziga qaytarish, uni vijdon bilan yuzlashtirish vazifasiga mos keladi.

Zamonaviy nuqtayi nazardan qaralganda, "Qorako'z Majnun" hikoyasi oilaviy tarbiya, migratsiya, madaniy begonalashuv, diniy-ma'naviy qadriyatlarga munosabat kabi dolzarb masalalar bilan bog'lanadi. Bugungi kunda ham ko'plab insonlar turli sabablar bilan o'z yurtidan uzoqda yashaydi. Bunday sharoitda milliy o'zlikni saqlash, ota-ona bilan munosabatni uzmaslik, e'tiqod va vijdonni yo'qotmaslik masalalari muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan hikoya faqat o'tgan davr voqeasi emas, balki bugungi avlod uchun ham ogohlantiruvchi badiiy saboqdir.

Said Ahmadning badiiy mahorati shundaki, u hikoyada biror obrazni to'liq oq yoki qora rangda bermaydi. Saodat aya mehr va dard bilan, Bo'rixon esa begonalashuv va ichki bo'shliq bilan ko'rsatiladi. Qorako'z timsoli esa bu ziddiyatlarning axloqiy markaziga aylanadi. Natijada asar o'quvchini shunchaki achinishga emas, mulohaza qilishga undaydi. Bu esa "Qorako'z Majnun"ni o'zbek hikoyachiligining ta'sirchan namunalaridan biriga aylantiradi.

XULOSA

Said Ahmadning "Qorako'z Majnun" hikoyasi o'zbek adabiyotida sadoqat, ona mehri, e'tiqod va milliy qadriyatlar masalasini chuqur badiiy talqin etgan asarlardan biridir. Hikoyada voqealar ko'lami keng emas, lekin ma'no ko'lami nihoyatda teran. Bir oilaning ichki iztirobi orqali yozuvchi insonning o'z ildiziga, onasiga, vataniga va e'tiqodiga munosabatini sinovdan o'tkazadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, Saodat aya obrazi mehr, sabr va duoning badiiy timsoli sifatida namoyon bo'ladi. Bo'rixon obrazi esa ma'naviy begonalashuv, ildizdan uzilish va farzandlik burchining unutilishi bilan bog'liq fojiani ifodalaydi. Qorako'z obrazi asarning eng kuchli ramziy markazi bo'lib, u sadoqat va vafodorlikning badiiy mezoniga aylanadi. Aynan shu qarama-qarshilik hikoyaning asosiy g'oyasini kuchaytiradi: insoniylik qiyofa bilan emas, mehr, vijdon, sadoqat va mas'uliyat bilan belgilanadi.

Maqolaning ilmiy-amaliy ahamiyati shundaki, unda "Qorako'z Majnun" hikoyasi faqat mazmuniy qayta bayon sifatida emas, balki obrazlar tizimi, ramziy qatlam, psixologik tasvir va milliy qadriyatlar nuqtayi nazaridan tahlil qilindi. Asar umumta'lim maktablari, oliy ta'lim muassasalari va adabiyotshunoslik mashg'ulotlarida insoniylik, farzandlik burchi, vatanparvarlik va e'tiqod mavzularini yoritishda samarali manba bo'la oladi. Shunday qilib, Said Ahmadning "Qorako'z Majnun" hikoyasi o'zbek

nasrining nafaqat badiiy, balki ma'naviy-tarbiyaviy jihatdan ham qimmatli namunasi hisoblanadi. Asar bugungi o'quvchini ota-ona roziligi, farzandlik mas'uliyati, o'zlikni anglash va vijdon oldidagi javobgarlik haqida o'ylashga undaydi. Shu bois hikoya ilmiy tahlil obyekti bo'lish bilan birga, yosh avlodni ma'naviy tarbiyalashda ham muhim adabiy manba sifatida qadrlanishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Said Ahmad. Qorako'z Majnun (hikoya). Ziyouz elektron kutubxonasi.
<https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/said-ahmad-1920-2007/said-ahmad-qorako-z-majnun-hikoya>
2. Said Ahmad. Qorako'z Majnun (hikoya). Ziyouz.
<https://www.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/said-ahmad-1920-2007/said-ahmad-qorako-z-majnun-hikoya>
3. Said Ahmad (1920–2007). Ziyouz elektron kutubxonasi.
<https://www.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/said-ahmad-1920-2007>
4. Said Ahmad. Oyina.uz ensiklopedik ma'lumotlar bazasi.
<https://oyina.uz/uz/generation/65>
5. Karimov N. XX asr o'zbek adabiyoti tarixi. Toshkent: O'qituvchi, 1999.
6. Normatov U. Ijod sehri. Toshkent: Sharq, 2007.
7. Yo'ldoshev Q. Badiiy tahlil asoslari. Toshkent: Kamalak, 2016.
8. Qo'shjonov M. Saylanma: adabiy-tanqidiy maqolalar. Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1982.
9. Sharafiddinov O. Adabiyot yashasa — millat yashar. Toshkent: Sharq, 1997.
10. Qur'oni karim ma'nolarining o'zbekcha tarjimasi. Toshkent: Sharq, 2001.